

Norsk Ornitologisk Forening (NOF)

Sandgata 30 B
N-7012 Trondheim

Telefon: (+ 47) 73 84 16 40
Bankgiro: 4358.50.12840
Org. nr.: 970 089 748 NVA

e-post: nof@birdlife.no internett: www.birdlife.no

Norges energi- og vassdragsdirektorat
nve@nve

Olje og energidepartementet
postmottak@oed.dep.no

Deres ref.
201904895-77

Deres kontaktperson
Matilde Anker

Vår ref.
20200179

Vår kontaktperson
Kjetil Aa. Solbakken

Dato
19.06.2020

Godkjenning av søknad om konsesjonsendringer, detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan for Skorveheia vindkraftverk – klage fra NOF på MTA-plan og utsatt igangsettelsesfrist

Som NOF bemerker i sin høringsuttalelse fra 16. januar 2020 er konsesjonen til Skorveheia vindkraftverk er gitt på feilaktig grunnlag, der kunnskapsgrunnlaget ikke imøtekommer kravene i naturmangfoldloven. Vi har kommet med en rekke faglige innvendinger som underbygger hvorfor MTA-planen ikke kan godkjennes. Vi merker oss at NVE bare har vurdert det som er aktuelt for MTA og konsesjonspliktige endringer. I vårt hørings svar påpeker vi saksbehandlingsfeil ved at viktig tilgjengelig kunnskap ikke har vært vurdert eller vurdert feil i forbindelse med tidligere konsesjonsvedtak. Når NVE, som klageinstans etter forvaltningslovens § 34, ikke ønsker å gå inn på disse opplagte feilene, oppfatter NOF det som manglende rolleforståelse og nye saksbehandlingsfeil.

Helhetsbilde rundt kunnskapsgrunnlaget og vurderingen av dette er at det på ingen måte kan oppfylle sentrale krav. Etter det vi kjenner til er den naturfaglige konsekvensutredningen fra 2008 kun en skrivebordsjobb, riktignok med unntak av én enkelt dag i felt. Tilleggsnotatet fra 2013 bygger heller ikke på feltundersøkelser. Ved ikke å gjennomføre langtidstudier av rovfugler og andre fuglers bruk av området har man brukt konkret kunnskapsmangel som anledning til å gi konsesjon.

Undersøkelsene knyttet til den opprinnelige konsesjonsbehandlingen dreier seg om registreringer fra én befarings (én dag) høsten 2008, samt en befarings 13.11.2013 (hubro). Det er senere gjort noen registreringer av hekkende fugler sommeren 2019 (to dager), og man fikk telt rovfugler enkelte dager høsten 2019. Selv om vi er kjent med NVEs praksis om å hovedsakelig basere seg på eksisterende kunnskap, uansett om denne er sterkt mangelfull, anser vi kunnskapsgrunnlaget ved Skorveheia som ikke tilfredsstillende etter naturmangfoldloven.

Vi viser til kravene i forvaltningslovens §§ 17 og 25 om at et forvaltningsorgan skal «påse at saken er så godt opplyst som mulig før vedtak treffes», og krav til proporsjonalitet mellom vedtakets begrunnelse og hvor inngripende vedtaket er.

Vi viser i helhet til vår høringsuttalelse (vedlagt).

Hensyn til hubro

I NVEs gjennomgang av bakgrunn for vedtak opplever NOF at vi ikke får realitetsbehandlet våre faglige innvendinger på en seriøs måte, men at de nok en gang oversees og bagatellisert. Dette gjøres blant annet ved å hevde at det ikke er gjort funn av kollisjonsdrepte hubroer ved norske vindkraftverk, til tross for at NVE er godt kjent med at det ikke er gjort aktuelle undersøkelser som kunne ha avdekt dette. NOF har i vårt hørings svar visst til at kollisjon med hubro er et kjent fenomen i Europa. Kollisjonsfaren for hubro er systematisk bagatellisert av energimyndighetene, også i denne saken. Nye internasjonale rapporter viser et annet bilde: «The killing risk for eagle owls at wind power plants has proven to be very high, which has become evident by the number of dead birds found»¹. I den naturfaglige utredning i tilknytning til Fosen vindkraftverk i Trøndelag skrives det: NVE legger til grunn i sine konsesjonsbehandlinger at hubro er lite kollisjonsutsatt mot vindturbinene fordi den flyr lite og lavt sammenlignet med for eksempel havørn. Det er nå dokumentert at flere titalls hubroer er drept av vindmøller i Europa. Flukthøyden kan godt være 100 m over bakken, og hubroen utnytter oppdriften i luftmassene (Sitkewitz 2009, Baumgart 2011)² I en publikasjon fra 2015 refereres det til 34 vindturbindrepte hubro til sammen i Tyskland og Spania³.

I bagrunnen for vedtaket skriver NVE at de er kjent med at hubro kan fly i høye luftlag under trekk, men at hubroen under normal jaktadferd vil tilbringe mesteparten av sin flygetid i lav høyde (utenfor kollisjonsfare). Sitat fra side 22: *NVE er kjent med at hubro kan fly i høye luftlag under trekk, noe som også er påpekt av Norsk ornitologisk forening i deres uttalelse til saken.* Her skrives det feilaktig at NOF skal ha hevdet at flyvehøyden er høyest under trekk, noe som overhode ikke stemmer! NOF har påpekt at også hubro er utsatt for kollisjoner og kan utnytte høye luftlag i ulike situasjoner. «Hubrotrekk» er begrep NOF ikke benytter, men som avslører manglende artsspesifikk kunnskap hos NVE. NVE kommer her med påstander med utgangspunkt i åpenbare feiltolkninger av våre innspill, uten at de refererer til aktuell litteratur som underbygger egne påstander. Vi reagerer også på at NVE viser til etterundersøkelser på hubro ved flere vindkraftverk i Rogaland, da dette ikke har relevans for konsesjon og MTA-plan for dette vindkraftverket. NVE må også være kjent med at det har visst seg vanskelig å få gjennomført undersøkelser etter hensiktsmessig metodikk fordi Mattilsynet ikke har godkjent satellittmerking av enkeltindivider (se vedlegg).

Rovfugler

NVE legger til grunn at Skorveheia vindkraftverk vil berøre rovfugltrekket som går langs Agder- og Rogalandskysten, slik NOF har beskrevet i vårt hørings svar. NVE skriver videre det er usikkerhet om hvor stor del av trekket som går over planområdet, og at det er sannsynlig at tettheten kan være høyere enn det som er vurdert i den opprinnelige konsekvensutredningen og i rovfuglrapporten fra 2019. NOFs undersøkelser fra Mønstremyr, ca. én kilometer vest for planområdet, har visst en langt større tetthet av rovfugl under trekkperioden enn det utredningene legger til grunn.

NVE velger likevel å ikke tillegge dette vekt, noe som er en feil bruk av naturmangfoldlovens bestemmelser, da § 9 i særdeleshet (føre-var prinsippet). Føre-var prinsippet skal anvendes når kunnskapsgrunnlaget i § 8 er mangelfull, og det er grunn til å tro at det aktuelle tiltaket kan ha

¹ Eagle Owl and Wind Power Plants – Findings, assumptions and conclusions, V.W. Breuer & al, January 2015

² <https://nordopen.nord.no/nord-xmlui/handle/11250/274164>

³ LAG VSW (2015) Recommendations for distances of wind turbines to important areas for birds as well as breeding sites of selected bird species (as at April 2015). Berichte zum Vogelschutz, 51, 15-42

negative miljøkonsekvenser. M.a.o. skal føre var-prinsippet legges til grunn i de tilfeller hvor forvaltningen ikke innehar det nødvendige kunnskapsgrunnlaget etter § 8, eller i de tilfeller hvor kunnskapen som foreligger er usikker eller innehar mangler. Selv om kravet til kunnskap er vurdert og funnet tilstrekkelig for den enkelte sak, skal føre var-prinsippet alltid vurderes i saken. Etter nml. § 9 første punktum «skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet». Dette vil være i de saker hvor man har funnet at kunnskapsgrunnlaget i saken er usikkert eller inneholder mangler. Saker hvor forvaltningen ikke har fått tilfredsstillende svar på hvilke virkninger det kan tenkes at tiltaket vil ha ovenfor naturmangfoldet, omfattes av denne bestemmelsen. Her skal føre var-prinsippet gis stor vekt.

Føre var-prinsippet angir hvordan man skal håndtere manglende kunnskap og vitenskapelig usikkerhet. Det innebærer at man skal unngå vesentlig skade på naturen og miljøet når man fattet beslutninger: § 9 (føre var-prinsippet) «Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet». Vi må derfor påpeke at § 9 alltid skal komme til anvendelse dersom kunnskapsgrunnlaget etter § 8 i samme lov ikke er godt nok. At NVE skriver at det er godt nok, gjør ikke påstanden mer sann, og underbygges ikke av egen argumentasjon, tvært imot.

Trekk av vadefugler og spurvefugl-/trostetrekk

Vi viser også til at vadertrekket og spurve-/trostetrekket foregår i stor grad om natten (2/3 av alle fuglearter trekker om natten). Det finnes ingen data for natt-trekkende fugler ved Skorveheia. Det er opplagt at også dette må vurderes etter §§ 8 (kunnskapsgrunnlaget) og 9 (føre-var) i naturmangfoldloven. Også her viser vi til vår høringsuttalelse.

Feil uttalelse fra Fylkesmannen i Agder (saksbehandlingsfeil)

Det kjente trekkplassen for rovfugl Mønstremyr ligger kun 1 km sørvest for planområdet. Konklusjonen om å gi konsesjon, slik det fremgår av OEDs avgjørelse i klagesaken, bygger opplagt på feilinformasjon. Denne feilinformasjonen kommer fra en uttalelse fra Fylkesmannen i Vest-Agder (2013), der det heter at planområdet ikke er kjennetegnet av formasjoner som skulle tilsi termikk som kan føre seilende rovfugl opp i turbinbladhøyde. Dette er en misvisende og lite kunnskapsbasert uttalelse. Slik vi forstår det har også Fylkesmannen i Agder i ettertid vært tydelig på at dette er feilinformasjon fra deres side.

Som det står i konsesjonssøknaden fra 2008 (side 50): *Topografisk sett utgjør deler av planområdet en markert høyderygg i landskapet. Dette kan gi gunstige oppdriftsforhold for termikkavhengige fugler på sørsiden av høydedraget.* Det samme følges opp av den miljøfaglige utredningen fra Ambio (2008), side 21: *Topografisk sett utgjør deler av planområdet en markert høyderygg i landskapet. Dette kan gi gunstige oppdriftsforhold for termikkavhengige fugler på sørsiden av høydedraget. Samtidig vil en slik høyderygg fungere som en ledelinje for trekkende fugler i området. Planområdets avstand til den ytre kystlinjen er såpass lang av kystbundne arter i liten grad vil benytte området. Lokale ornitologers observasjoner støtter opp under en slik situasjonsbeskrivelse. Mange av rovfuglene som blir sett på Mønstremyr har først flydd gjennom planområdet på Skorveheia.*

Avbøtende tiltak

I MTA-planen er flere «avbøtende tiltak» foreslått. Etter vår mening er vilkårene for perioder med anleggsarbeidet for å unngå negative effekter for hekkende fugler og lignende helt underordnede og minimale avbøtende tiltak sett opp mot den argumentasjonen vi fremviser i dette høringssvaret. Vindkraftverket vil få langt større og permanent negative virkninger. Når

NVE setter vilkår for overvåking av fugl etter utbygging og skisserer «avbøtende tiltak», er dette ikke for å sikre naturverdier. Videre kan det spesifikt påpekes at etterundersøkelser av rovfugltrekket i seg selv ikke kan kalles avbøtende. Tiltaket blir først avbøtende dersom resultatene vil avdekke dødelighet, og det planlegges og foretas tiltak for å redusere denne dødeligheten. Konkrete planer for hvilke tiltak som er aktuelle dersom det identifiseres spesielt farlige turbiner, perioder på året eller uheldige plasseringer, er nødvendige. Hva som skjer etter at eventuelle tiltak er igangsatt er noe helt annet enn å sikre en lovfestet saksbehandling der hensynet til funksjonsverdier i naturen skal legges vekt på ved vurdering av ulike trinn i saksbehandlingen, inkludert å godkjenne endret effekt og godkjenning av MTA-plan.

Økt installert effekt

Installert effekt i Skorveheia vindkraftverk økes med 9 MW, fra 36 til 45 MW.

Hovedalternativet for utbygging består av 7 – 8 vindturbiner med 150 – 158 meters rotordiameter, totalhøyde på 200 meter og en installert effekt på 5 – 6 MW. I all hovedsak benyttes de samme fjellryggene og formasjonene for turbinplasseringer som skissert i opprinnelig konsesjonssøknad. Turbinenes rotordiameter er økt fra 90 meter til om lag 154 meter.

I fagrapporten for biologisk mangfold (Tysse 2008) ble det lagt til grunn 12 stk. 3 MW turbiner. Dimensjonene på disse turbinene var 135 meter totalhøyde, fordelt på 90 meter navhøyde og 90 meter rotordiameter. Avstanden fra bakkenivå til nedre vingetupp skulle være 45 meter. Med ny løsning vil totalhøyden være 200 meter, navhøyden ca. 123 meter og rotordiameteren ca. 154 meter. Avstanden fra nedre vingetupp til bakken blir da 42 – 50 meter. Vi merker oss at endringene det søkes om (9 MW) er tett oppunder det som er konsesjonspliktig etter forskriften om konsekvensutredning. Ved prosjekter med en endring av installert effekt over 10 MW er det krav om konsekvensutredning. Når konsekvensene for fugler skal vurderes, vil det totale sveipearealet på turbinene, høyde på turbinene og konkret plassering i terrenget være avgjørende for å kunne si noe om konsekvensene, selvsagt knyttet opp til artene som er aktuelle for området.

Ecofacts gjennomgang av litteratur som omhandler effekten på kollisjoner og størrrelse på turbiner, viser at det er vanskelig å konkludere den ene eller andre veien om hvordan dette vil slå ut for trekkende fugler. Det er imidlertid ikke noen grunn til å tro at ikke større rotordiameter/turbiner vil medføre et større luftareal der det er risiko for kollisjoner, og dermed større dødelighet. Videre er det sannsynlig at økt synlighet vil kunne øke unnvikelsesatferd. Kombinert med manglende detaljkunnskap om rovfugltrekket (kun trekktelinger enkelte dager høsten 2019) mener vi MTA-planen ikke kan godkjennes.

Utsatt igangsettelsesfrist

Prosjektet har fått utsatt igangsettelsesfrist til ut 2021 for realisering. Dette påklages også. Skorveheia vindkraftverk fikk konsesjonen i 2015, og har tidligere fått utsatt frist om igangsettelse. Gjentatte utsettelse uten oppdatering av kunnskap og konsekvensutredning uthuler de hensyn som en konsesjon er ment å ta hensyn til. Fristen er absolutt, og det skal ikke være noen automatikk i å stadig gi nye frister. Mange hensyn taler for at dette prosjektet ikke bør få utsatt igangsettelsesfrist.

NVEs behandling av innspill

Høringssvar og klageadgang er en lovfesta, formell del av norsk forvaltning etter forvaltningsloven. Dette må NVE ta inn over seg og legge til grunn, og vi reagerer på at NVE i sin oppsummering av innkomne høringssvar bagatelliserer innspill ved å bruke begrep som

«NOF er bekymret» gjentatte ganger istedenfor å realitetsbehandle faglig argumentasjon, evt. med motargumentasjon på samme nivå.

Avslutning

NOF forutsetter at NOFs klage og andres klager blir behandlet i tråd med det som er fastsatt i forvaltningsloven §§ 28-34, og at et endelig vedtak på en saklig og nøkterne måte realitetsbehandler de innvendingene som er kommet frem, og at vedtaket står i stil med dette. Målsetninger på miljøområdet, internasjonale forpliktelser etter avtaler og konvensjoner og naturmangfoldloven vil da måtte stå sentralt.

For Norsk Ornitologisk Forening

Kjetil Aa. Solbakken

Kjetil Aa. Solbakken, generalsekretær

VEDLEGG:

- Skorveheia vindkraftverk – høringssvar fra Norsk Ornitologisk Forening (NOF). Høring av konsesjonspliktige endringer, detaljplan og miljø-, transport- og anleggsplan, samt søknad om ekspropriasjonstillatelse og forhåndstiltredelse for nettilknytning.
- Angående Mattilsynets avslag på bruk av GPS-sendere på hubro i forbindelse med etterundersøkelser på hubro i Rogaland

KOPI:

NOF avd. Vest-Agder
Fylkesmannen i Agder
Klima- og miljødepartementet
Miljødirektoratet